

Hatidža FETAHAGIĆ

Društvo arhivskih zaposlenika Tuzlanskog kantona
hatidza.arhiv@gmail.com

UDK/UDC: 930.25:37(0.05)(497.5) Lemić V. Štefanac T. (035)

**Vlatka Lemić, Tamara Štefanac (urednici),
RAZVOJ PUBLIKE – PRIRUČNIK ZA EDUKACIJU
ARHIVISTA I BAŠTINSKIH STRUČNJAKA,
ICARUS Hrvatska, Zagreb 2021, 79 str.**

Publikacija naslovljena „Razvoj publike – Priručnik za edukaciju arhivista i baštinskih stručnjaka“ u izdanju ICARUS-a Hrvatska nastao je u okviru CREARCH projekta Kreativne Europe, koji je posvećen razvoju nove publike i kreativnoj interpretaciji arhivskih izvora. Voditelj projekta je Fondazione Banco di Napoli iz Republike Italije, a partneri projekta su

Odjeljenje za teatrološke studije Sveučilišta u Peloponezu iz Grčke, Regionaal Historisch Centrum Limburg iz Nizozemske i ICARUS Hrvatska.

Ideja CREARCH-a (Creative European Archives as innovative cultural hubs – Kreativni europski arhivi kao inovativni centri kulture) je upoznati što više ljudi s arhivima i značajem arhivske građe, odnosno povećavati broj i proširiti strukturu arhivske publike (korisnika i posjetitelja arhiva). Da bi to postigli, arhivi trebaju razvijati nove i bolje načine za predstavljanje prošlosti, bilo da se radi o ličnostima, mjestima ili lokalnim tradicijama ispričanima u njihovim dokumentima i približiti ih građanima, osobito

onima koji su manje dostupni i podzastupljeni. Cilj projekta je razviti komunikacijske modele i inovativne prakse koje će približiti građane „njihovim“ arhivima, primjenjujući savremene vizualne i digitalne alate, interakciju i

kulturne interpretacije u opisu arhivskih priča, primjerice realizirati kreativno pripovijedanje kroz vizualne, digitalne i transmedijske izvedbe i događanja uživo.

Nastala sa navedenim ciljem, publikacija „Razvoj publike - Priručnik za edukaciju arhivista“, uređena od strane doc. dr. Vlatke Lemić i dr. sc. Tamare Štefanac, namijenjena je korištenju u praksi baštinskih ustanova i edukaciji stručnjaka. Priručnik se bavi digitalnim pripovijedanjem, transmedijalnošću, modelima razvoja publike i primjerima dobre prakse europskih baštinskih ustanova, s ciljem educiranja zajednice arhiva, biblioteka i muzeja, odnosno stručnjaka koji žele komunicirati baštinu iz repozitorija vlastitih ustanova u virtualnom okruženju uz pomoć inovativnih digitalnih alata. Priručnik na vizuelno privlačan način prikazuje materijal u tri glavna dijela:

1. Edukacijski materijal za razvoj publike CREARCH projektnog tima
2. ICARUS HR: Edukacijski program (seminar i radionica) „Razvoj publike“.
3. ICARUS HR: Primjeri dobre prakse.

Prvi dio sadrži edukacijski materijal za razvoj publike CREARCH projektnog tima. Ponuđene su informacije o metodologiji razvoja publike, perspektive o arhivima kao spremištima i vrijednosti, te arhivima u digitalnom dobu. Dio poglavlja bavi se javnom povijesti kao alatom, te novim modelima za pripovijedanje izvora. Iznesen je i niz primjera pripovjedačkih projekata koje su različiti arhivi primjenjivali: projekt Dan arhiva organizirali su arhivi iz Limburga, koji su rudarima i njihovim porodicama omogućili pristup dokumentima nekoliko rudarskih kompanija. Budući da ti dokumenti sadrže lične podatke, mogli su ih gledati samo rudari na koje se oni odnose ili njihovi bliski srodnici, pa su posjetitelji trebali pokazati lični dokument, a bliski srodnici dokaz kojim potvrđuju rudarevu smrt ili srodstvo s njim. Sa projektom „Priče iz arhiva“ ICARUS Hrvatska prikuplja arhivske zapise koji dokumentiraju zanimljive teme i jedinstvene povijesne priče, koje čine virtualnu zbirku iz različitih arhiva i baštinskih institucija dostupnu na internetu. Na kraju poglavlja poseban segment posvećen je poslovnoj ekonomiji i stvaranju vrijednosti kroz kulturnu baštinu, te kulturnoj memoriji i ekonomiji pamćenja.

Drugi dio naslovljen je ICARUS HR: Edukacijski program (seminar i radionica) „Razvoj publike“. ICARUS Hrvatska je u razdoblju od 27. maja do 5. juna 2020. organizirao online seminar i radionicu „Razvoj publike“ za arhiviste i baštinske stručnjake s ciljem povećanja njihovih kompetencija u ovom području. Program seminara okupio je desetak izlagača i više od 20 polaznika koji su se teorijski i praktično bavili temama iz područja kulturnih politika, arhivskih programa i praksi u digitalnom dobu, suvremenih modela interpretacije i predstavljanja povijesnih izvora, istraživanja publike, razvoja korisničkih usluga, primjene digitalnih vještina i alata, ekonomije baštine, kreativne industrije te primjere dobrih praksi uporabe baštine. Na temelju

zajedničkih materijala te predavanja sa seminara nastao je i ovaj dio priručnika. Isti uključuje slijedeća predavanja:

- Vlatka Lemić, Arhivi i ljudi u digitalnom svijetu – interakcija i sinergija,
- Aleksandra Uzelac i Barbara Lovrinić, Prilagodba digitalnom dobu: kulturne politike, prakse i vještine baštinskih stručnjaka po mjeri korisnika,
- Tamara Štefanac, Muzeji i arhivi u svijetu kreativnih industrija,
- Željka Miklošević, Publika i novi modeli predstavljanja izvora u baštinskim institucijama,
- Goran Zlodi, Virtualne izložbe i digitalno pripovijedanje i
- Jasna Horvat i Josipa Mijoč, Kreativna industrija i uloga baštine u proizvodnji kulturnih i kreativnih sadržaja.

Treba istaći da priručnik sem prezentiranja teksta, ilustracija, mapa i drugih priloga u cijelom drugom (ali i narednom, trećem dijelu) nudi određenu interaktivnost čitatelju. Naime, izdavači štampanih djela su uvijek nastojali iskoristiti nove tehnologije kako bi interaktivnost sa štampanom knjigom ili časopisom povećali na jednostavan i brz način, a takve opcije upravo nudi QR kod. QR kodovi, koji su zapravo varijanta barkodova, sada su sveprisutni i gotovo svaki pametni telefon programiran je da ih jednostavno čita. Priručnik na odličan način upotpunjuje radove koji su izloženi i daje u sklopu ili na kraju radova sa seminara opciju da se skeniranjem QR koda preuzme ili pogleda Powerpoint prezentacije izlaganja. U nekim od radova ponuđene su čak po četiri prezentacije fokusirane na različite aspekte teme kojima se autor bavio. Dodatno, u tekstu Tamare Štefanac skeniranje QR koda odvesti će nas direktno na virtualnu dvojezičnu izložbu Hrvatskog željezničkog muzeja „Pruga Prvog svjetskog rata“, itd. Ovakav jednostavan, a veoma praktičan način da se direktno pruži dopuna materijala vezanog za temu, poveže video materijal ili digitalna izložba i sl. svakako treba biti što češće korišten i zaslužuje svaku pohvalu.

Treći dio priručnika također je rezultat plodonosnog rada ICARUS-a Hrvatske, odnosno članova istog i detaljnije nam prezentira niz primjera dobre prakse:

- Vlatka Lemić predstavila je projekat suradničke digitalne platforme Topoteka. Topoteka omogućuje jednostavnu digitalizaciju i objavljivanje raznovrsnih povijesnih izvora (fotografija, dokumenata, tiskovina, AV zapisa) te korištenje interaktivnih IT alata za njihovo opisivanje, predstavljanje i pretraživanje.
- Filip Šimunjak predstavio je detalje o projektu „Bulwark of Europe“, koji se bavi proučavanjem rane faze Hrvatske i Slavonske vojne krajine, tj. razdobljem od sredine 16. stoljeća do „konsolidacije“ Krajine na Saboru u Brucku na Muri 1578. godine. Cilj projekta je približiti Vojnu krajinu široj publici na zanimljiv i interaktivan način.

- Željko Trbušić upoznaje nas sa platformom Spacetime Layers, koja predstavlja implementaciju informacija u interaktivnu kartu i stvaranje kulturnih ruta te povezivanje medijske i digitalne pismenosti sa edukacijom u području kulture. Spacetime Layers omogućuje besplatno i jednostavno korištenje i stvaranje interaktivnog sadržaja koji potiče na istraživanje urbanih i ruralnih sredina. Radionice i predavanja o platformi dostupne su skeniranjem QR kodova predočenim u samom tekstu.
- Marijana Tomić predstavila je projekat „Digitalizacija, bibliografska obrada i istraživanje tekstova zadarsko-šibenskog područja iz razdoblja do kraja 19. st. pisanih glagoljicom, bosančicom i latinicom“ (skraćeni naziv projekta je „Pisana baština“), a koji se provodi na Odjelu za informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru u suradnji s Vestigia Institutom za istraživanje rukopisa Sveučilišta u Grazu, u Austriji, od 2016. godine.
- Petar Elez i Irena Milobara predstavili su didaktičku igru „Putovima zavičaja“ (ujedno su i autori ove igre). Temeljna svrha igre je usvajanje znanja o arhivima i arhivskom gradivu, kao i znanja o društveno-političkim, gospodarskim, kulturnim i vjerskim događajima i procesima te istaknutim povijesnim osobama, povezanim s prošlošću i kulturnim identitetom Vukovarsko-srijemske županije.
- Nela Kušanić upoznaje nas sa javnim programima u Državnom arhivu u Sisku koje organiziraju sa lokalnom zajednicom.
- Tamara Štefanac predočila je kratke informacije o časopisu @rhivi, koji izlazi dva puta godišnje, počev od 2017. godine, u izdanju ICARUS-a Hrvatska.
- Maja Haraminčić Cebalo autor je priloga koji nudi posljednji naznačeni primjer dobre prakse: izradi lente vremena u programu Timeline JS. U konkretnom primjeru, izrađena je lenta korčulanskih plivačica u okviru pripreme izložbe „Plivaju i praše – naprid naše!“.

S obzirom na navedeno, jasno je da se radi o vrsnom priručniku od posebne koristi arhivistima i drugim baštinskim stručnjacima koji nastoje pratiti moderne tokove i razvoj inovativnih praksi, a u cilju da krajnjeg korisnika arhivske građe približe i bolje ga upoznaju sa radom arhiva primjenjujući savremene i interaktivne alate. Stoga priručnik preporučujemo kolegama i baštinskim stručnjacima u arhivima, muzejima i bibliotekama.